

GEREFORMEERDE

KERKBODE

GRONINGEN - FRYSLÂN - DRENTHE NR 18 - 17 SEPTEMBER 2016

VRIJ VAN HAAT EN WRAAK

MIJN GELOOF

2

**VRIJ VAN -
VRIJ TOT**

5, 8

**TJAMME FOPPES
DE HAAN**

15

**AFSCHEID
DS. PETER COLIJN**

18

OP MEZELF

20

Jan Kuiper,
Assen

MIJN GELOOF?

Woensdag 7 september, Nederlands Dagblad. Een man van 42 zegt: het geloof is mijn houvast. Donderdag 8 september, Nederlands Dagblad: Een oude vrouw van 92 verklaart: Jezus is mijn houvast.

Die zinnen houden me bezig omdat je aan de hand daarvan kunt uitleggen wat er in deze tijd met het geloof aan de hand is, wat daarin verandert. Je kunt de woorden van die oude vrouw zo uitleggen: ik zoek mijn houvast buiten mijzelf, in Jezus. Terwijl de woorden van die man zouden kunnen betekenen: wat mij richting geeft in mijn leven is mijn eigen vormgeving van mijn geloof.

Weten waar je het over hebt

En daarmee gebruikt hij precies de woorden die aanduiden hoe mensen tegenwoordig met hun geloof omgaan. Eeuwenlang kregen mensen in het geloofsonderricht een heleboel inhoudelijke dingen mee. Lees de Heidelbergse Catechismus maar, of de New City Catechismus van Tim Keller (www.newcitycatechismus.nl). Keller heeft daarin vier oude gereformeerde belijdenisgeschriften samengevat in 52 vragen en antwoorden. Dat hij in zijn situatie van New York dat doet en dat dit nagevolgd wordt in Nederland, laat meteen zien dat er niets mis is met weten waar je het over hebt, ook in geloofszaken. Bij deze benadering hoort: mijn houvast is Jezus Christus. De centrale vraag uit onze eigen catechismus.

(Ik vraag mij trouwens af waar het idee vandaan komt dat Keller een algemene verzoening zou leren. De New City Catechismus spreekt duidelijk over het oordeel van God over wie niet gelooft.)

Wie is God voor mij

Deze manier van leren staat echter onder behoorlijke kritiek: je leert antwoorden op vragen die je zelf niet gesteld hebt en die je, ook achteraf, niet als je eigen vragen herkent. Het zijn ook voorgeschreven antwoorden, die je misschien wel met eigen woorden kunt weergeven, maar die ook dan niet de garantie geven dat het iets van jezelf is: gereformeerden zeggen dat... (vul maar in). Maar wat zeg ik?

Het geloof is mijn houvast

En daarmee kom je terecht bij de manier waarop mensen in onze cultuur hun geloof samenstellen. Hier wat vandaan en daar wat vandaan en dat mondt uit in een heel persoonlijke mix. Het hoeft dan ook niet allemaal uit de Bijbel te komen. Vaak gaat het dan over wie God voor mij is.

Maatwerk

Er is wel op gewezen dat Christus daarbij op de achtergrond raakt. Je kunt eindeloos praten over jouw idee van God, want dat is ongevaarlijk, maar zodra Christus ter sprake komt, moet je wel stil staan bij jezelf. Hij had iets met zonde te maken, toch? De inhoud van je geloof wordt maatwerk. Het past alleen bij jou. Dat is het ideaal. Maar net zo als het interieur van veel mensen de meubelmode van het moment weer spiegelt, hoe persoonlijk de in massaproductie vervaardigde ornamenten ook uitgekozen zijn, net zo zit er in het streven naar maatwerk alleen al iets trendmatigs. Is het nog wel maatwerk? Of heeft dat heel persoonlijk ingevulde geloof toch veel algemene trekken?

Twee kanten

Het is iets om blij van te worden dat die persoonlijke kant van het geloof naar voren komt. En er is een prachtige diversiteit van geloven bij al die verschillende mensen over heel de wereld en door alle tijden. Als gereformeerden moeten we eerlijk toegeven dat die verscheidenheid soms platgedrukt en in

dan gaat
het ook over
zonde

een keurslijf is gedwongen, ook door de manier waarop we de belijdenis gebruiken. Mensen zijn daardoor in de knel gekomen en de indruk is ontstaan dat geloven betekent dat er een systeem van onbetwifelde waarheden bestaat, een massief bouwwerk. Maar heeft dat wel een ingang?

Houvast

Aan de andere kant moet je ook zeggen: in de woorden 'mijn geloof' kun je zomaar blijven hangen in wat je er zelf van kunt begrijpen. En voor je het weet heb je God dan net zo netjes opgeborgen in je eigen ideeën als je denkt dat het in de klassieke vormgeving van de belijdenis gebeurde. Maar daar heb je niets aan. Vergelijk het met een wandelstok. Die geeft pas steun als je hem op een stevige plek naast je voeten zet. Of, heel Bijbels, met een anker. Dat geeft vastheid wanneer het in stevige grond terecht komt. Zolang het opgeborgen is in het ruim van het schip, doet het niets. En ons anker is in heel stevige grond uitgeworpen: het ligt vast in de hemel zelf, Hebrëen 6. Je houvast ligt buiten jezelf.

Vader en vaders

Je kunt dat verduidelijken door even na te denken over de manier waarop gesproken wordt over God als Vader. Dat heet soms een metafoor: je komt hier op aarde vaders tegen; zoiets, maar dan veel grootser is God als Vader. God lijkt een beetje op wat we hier tegen komen aan vaders. Je projecteert je eigen ervaringen met vaders op Hem. Het nadeel is dat je bij projectie uitvergroet. Ook de minder geslaagde dingen. Denk aan de foto die er op je telefoon best goed uitzag, maar toch niet geschikt is voor het grote scherm.

In de Bijbel zit dat net anders. God is de enige echte vader en wij als vaders en moeders mogen een beetje lijken op Hem. Niet Hij is een metafoor van ons, maar wij zijn het van Hem. En dan komt het lastige: de manier waarop we

iets van Gods vaderschap ontwaren betekent ook dat we soms toch de sprong maken van beneden naar boven. We zien aan de zorg van ouders hier iets van Gods zorg. Zo wordt het in de Bijbel zelf ook gebruikt.

Wat heeft dit te maken met wat hierboven staat over de individualisering van het geloof? Als Gods vaderschap niet meer dan een vergelijking is, wordt Hij mijn gedachten binnen getrokken en

Je houvast ligt buiten jezelf

is Hij niet meer dan de verzameling van mijn wensen en dromen. Als Hij de enige echte Vader is, komt Hij wel mijn leven binnen en spreekt Hij me aan, maar blijft Hij tegelijk God boven mij, en daarom zo waardevol omdat Hij niet in mijn doosje past en een uitzicht biedt dat geen mens(elijke organisatie) mij bieden kan. Ik geloof niet mijn geloof, maar ik vertrouw op Hem en op zijn Zoon.

Ten slotte

Als ik beide mensen uit de inleiding van dit artikel had gesproken had ik graag wat aanvullende vragen gesteld. En daaruit zou zomaar kunnen blijken dat ik ze, met de manier waarop ik gebruik maak van hun uiting van vertrouwen, onrecht doe. Waarschijnlijk zou die man zeggen: maar dat bedoel ik ook, in mijn geloof doe ik een beroep op Jezus die nu in de hemel is. Ik heb de zinnen alleen gebruikt om mijn verhaal te kunnen vertellen.

Hij past niet
in mijn doosje

[VOORWOORD]

Bij de foto op de voorkant:

Deze is genomen door Benne Solinger, die graag fotografeert en het leuk vindt zijn foto's met de lezers van de kerkbode te delen. Waarvoor onze dank. Zie ook: www.beninbeeld.nl.

De foto's bij thema 1 zijn gemaakt door ds. Jitse van der Wal.

LEEF OP DE PLEK DIE GOD JE GEEFT

‘Dit zegt de HEER van de hemelse machten, de God van Israël, tegen de ballingen die hij vanuit Jeruzalem naar Babel heeft laten voeren: Bouw huizen en ga daarin wonen, leg tuinen aan en eet van de opbrengst, ga huwelijken aan en verwek zonen en dochters, zoek vrouwen voor je zonen en huw je dochters uit, zodat zij zonen en dochters baren. Jullie moeten in aantal toenemen, niet afnemen. Bid tot de HEER voor de stad waarheen Ik jullie weggevoerd heb en zet je in voor haar bloei, want de bloei van de stad is ook jullie bloei’.

Jeremia 29:4-7

Terug naar 597 voor Christus, naar Babel, naar een brief van Jeremia.

Besef dat dit woorden zijn van de machtige HEER, de God van Israël. Het gaat God om zijn hele volk.

Daarnaast: wees ervan doordrongen, dat de HEER, die God van Israël jullie als gevangenen naar Babel heeft laten brengen.

Deze afgevoerde Judeese gelovigen hebben te voelen, dat ze door God gestraft zijn. Daar komt bij: ze zijn hier niet voor even. De overheersing door Babel duurt 70 jaar, drie generaties lang. Als die tijd om is, komt de HEER naar zijn volk toe om het terug te brengen naar Jeruzalem (29:10).

Het 70 jaar volhouden in een vreemd land.

Hoe doe je dat?

Mopperend op die rotsituatie waarin je beland bent? Jeremia beheerst zijn geest in opdracht van zijn HEER. Op die manier is hij sterker dan wie een stad inneemt (Spreeken 16:32). En zo komt hij met dit bijzondere advies aan de gelovigen in Babel voor die 70 jaar: Laat jullie vakmanschap zien in het dak boven jullie hoofd. Ga het land bewerken, leg tuinen aan, zodat jullie van de opbrengst kunnen leven. Trouw

en krijg kinderen. En zorg ervoor dat ook je kinderen trouwen, zodat ook zij weer kinderen krijgen. Dit allemaal binnen de geloofskring, omdat die verbondenheid met de HEER de rode draad heeft te zijn. Leef op de plek die God je geeft.

Leef als volk met uitzicht, met toekomst

De HEER heeft dat toegezegd. Dus geen optimisme: ‘het is zo voorbij in Babel’, want je bent een minderheid die zwak en kwetsbaar is, de gevangene van Nebukadnessar. Dus geen negativisme, ‘een vijanddenken’, een opzetten van verzetsacties tegen Babel om die macht te breken. Hoe dan wel? Een vreedevolle, gelovige aanwezigheid in een cultuur die niet de jouwe is, maar waarin je nu wel ademt en leeft. Vandaar de laatste opdracht van Jeremia, die hier bij aansluit: Bid tot de HEER voor Babel, de stad waar jullie naar toe gebracht zijn. Doe er je best voor dat het goed gaat met die stad. Want als het goed gaat met Babel, dan gaat het ook goed met jullie! Bid en werk, gevouwen handen en handen uit de mouwen.

Leg tuinen aan, zodat jullie van de opbrengst kunnen leven

Wat kunnen wij hier vandaag van leren?

‘Wie zijn geest beheerst is sterker dan wie een stad inneemt’. Verstandig actief zijn vanuit zelfbeheersing heeft meer effect dan een aanpak met geweld. Zet je in voor de leefbaarheid van je eigen omgeving. Ga niet als christenen mopperend op ‘hoe slecht het allemaal is’ jezelf aan de rand van de samenleving parkeren. Natuurlijk kan je dat gevoel wel eens bekruipen door alles wat speelt. Dat hoeft je niet te negeren. Toch

heeft je basishouding als christen een andere te zijn. Leef op de plek die God je geeft in het Noorderland.

ds. Jitse van der Wal

Je bent hier niet voor even

VRIJ VAN HAAT EN WRAAK

Terug naar 1672, 344 jaar terug in de tijd, naar Groningen, naar 28 augustus van dat jaar. De stad is in rep en roer. Wat zijn de mensen blij. Hoezo?

Groningen ontzet

Bommen Berend is vertrokken met de soldaten die hij nog over heeft. Zijn leger van 24.000 man is gehalveerd, doordat duizenden gesneuveld zijn, gevangen genomen, door ziekte niet meer in staat om te vechten of weggelopen uit het leger. Groningen is ontzet. De stad is vrij.

En dat gaan ze vieren met elkaar. Ja, zegt de overheid van die tijd: Gronings Ontzet heeft 'ten eeuwigen dage' gevierd te worden. Vandaar dat er ook nu nog volop feest is in de stad op en rond 28 augustus. Elk jaar opnieuw.

Wie is Bommen Berend? Dat is Bernard van Galen. Hij is de bisschop van Münster, het gebied direct over de grens bij Groningen. Een bisschop, een man die werkt in de katholieke kerk van zijn tijd, belegert de stad Groningen? Inderdaad, een vreemde situatie: deze katholieke zet geweld in tegen het protestantse geloof in Noord-Nederland. Want naast bisschop is hij ook Landesherr, machthebber in zijn regio. Een man die zich aansluit bij een internationale groep van Frankrijk, Engeland en de bisschop van Keulen om land van anderen te veroveren. Lodewijk XIV wil zijn macht in Europa vergroten. En daar wil Bernard van Galen graag van profiteren.

Bombardementen

Rare zaak: een bisschop die een stad bombardeert. Want dat deed hij als geen ander. Dat was zijn nieuwe aanpak: een stad raken in het hart met bommen die een grotere afstand kunnen overbruggen. Vandaar zijn bijnaam: Bommen Berend. Toch is het verzet vanuit de stad groter dan hij verwacht had. Mee daardoor moet hij zijn belegering stoppen. Deze bisschop is geen voorbeeld van wat Spreuken 16:32 aangeeft: 'Wie zijn geest beheerst is sterker dan wie een stad inneemt'.

Bommen Berend nam ik mee naar mijn vakantieadres. Figuurlijk natuur-

lijk. Kort na mijn vrije weken had ik voor een regiojeugddienst op 28 augustus hem als 'uithangbord' gekozen. Maar hoe en wat, daar was ik nog niet uit. Het leuke is dan, dat wanneer je in een andere omgeving bent er allerlei ervaringen zijn die een thema gaan invullen. Ik kwam eens deze spreuk tegen van Miriam Beard: 'Reizen is meer dan genieten van fraaie uitzichten. Het is een voortdurende en diepgaande verandering van ideeën van het leven'. Deze spreuk staat in mijn boekenkast achter mijn bureau. En het is voor mij werkelijkheid geworden in deze zomervakantie in het Thüringerwald.

Buchenwald

Kijkend op een gedetailleerde kaart van die regio in Duitsland stuiten wij op een aanduiding van het Concentratiekamp Buchenwald. Er wordt aangegeven dat er een gedenkplaats is, noordwestelijk van van Weimar. Wij maken daar een dagtocht van, in combinatie met een bezoek aan Erfurt, stad van Maarten Luther. Buchenwald, we hebben geen idee wat van het concentratiekamp over is. We verwachten alleen een herinneringscentrum met een gedenkteken. Maar er blijkt dus veel meer te zijn. Het hele kampterrein is er nog, voor een deel omgeven met prikkeldraad. Het toegangsgebouw is er met wachttorens, het crematorium en een groot gebouw wat gefungeerd heeft als dienstgebouw rond kledinguitgifte en

Bommen Berend

dagelijkse verzorging. Op het immense terrein zijn de barakken aangegeven door middel van steensoorten. Doordat wij in Appingedam als kerkgemeenschap lange tijd in de Synagoge hebben gekerkt is de dieptrieste geschiedenis van de Joden in de Tweede Wereldoorlog voor mij veel meer levend geworden.

Buchenwald poortgebouw

De vrijheid voor altijd kwijt

Voor de Synagoge van Appingedam staat een monument met daarop de namen van de 78 omgekomen Joden uit deze stad. De meesten zijn in Sobibor hun leven kwijtgeraakt. Waaronder een jongen op zijn 9e verjaardag! Dan sta je daar in Concentratiekamp Buchenwald, achter prikkeldraad en je leeft je, voorzover het kan, in in die mensen die daar gevangen gezeten hebben. In hen die nooit meer de vrijheid hebben teruggekregen. Het meest schrijnende vond ik zelf, dat ik bij het oplopen van het kampterrein daarachter het vrije leven zag van groene velden en blauwe luchten. Ik kon dat eigenlijk niet verdragen op dat moment. Heel vreemd gevoel.

Martelaar

Concentratiekamp Buchenwald – waar predikant Paul Schneider op 18 juli 1939 is omgebracht. Hij heeft zich fel verzet tegen het groeiende nationaal-socialisme in zijn land. Vanuit zijn geloof in Jezus Christus. Eind 1937 wordt hij, 40 jaar oud, opgesloten in Buchenwald. Hij voert de opdracht van zijn Heer uit: ‘Je hebt God meer te gehoorzamen dan mensen’ (Handelingen 5,29). Op de verjaardag van Hitler in 1938 op de appèlplaats weigert Schneider de Hitlergroet te brengen te midden van duizenden medegevangenen. Ook zet hij zijn muts niet af wanneer de nazivlag wordt gehesen: ‘Dit symbool van een misdadig regime groet ik niet’. Hij wordt alleen opgesloten in de ‘Bunker’, een deel van het poortgebouw. Door het getraliede raam van zijn cel preekt hij tot de mannen op

de appèlplaats. Hij roept hun woorden van troost en bemoediging toe. Tegelijk klaagt hij de SS-mannen aan. Hij wordt zo gemarteld dat hij lichamelijk tot een wrak wordt. Op 18 juli 1939 dient de kamparts hem een gifspuit toe in zijn hart. Paul Schneider is 41 jaar jong geworden. Dietrich Bonhoeffer noemt deze ‘dominee van Buchenwald’ de eerste martelaar. Een maand later breekt de Tweede Wereldoorlog uit.

Gods geestkracht

Concentratiekamp Buchenwald – Dietrich Bonhoeffer heeft daar opgesloten gezeten van 7 februari tot begin april 1945. Ook hij heeft medegevangenen vanuit het levende Woord vol van Jezus Christus bemoedigd. Wonderlijk hoeveel Geestkracht God aan mensen in moeilijke omstandigheden geeft. Op 9 april is Dietrich Bonhoeffer terechtgesteld in Flossenbürg. Zijn laatste woorden zijn geweest: ‘Dit is het einde, voor mij het begin van het leven’. Dietrich Bonhoeffer is 39 jaar jong geworden. Een maand later is de Tweede Wereldoorlog voorbij.

Alle malen zal ik wenen

Concentratiekamp Buchenwald – ik werd daar mijn kwetsbaarheid bewust. Leven in vrijheid is niet vanzelfsprekend. En medemensen kunnen het leven van anderen voor altijd kapotmaken door wat ze die ander aandoen. Ik had het boek *De stille finale* van Henk Vaessen meegenomen op vakantie. Niet bewust. Al langere tijd was ik van plan om dit boek eens te lezen. Het bijzondere is dat dit boek precies op het goede moment in beeld komt: na mijn bezoek aan Buchenwald. Het gaat over hoe een ex-concentratiekampgevangene na de bevrijding zijn leven oppakt in Elburg. Een indringend boek. Het nam mij in beslag en ik pak het zeker

Crematorium en poortgebouw

Crematorium

nog eens weer. Een paar zinnen die zijn blijven haken: 'Als het kwaad zó massaal bezit neemt van een volk, veranderen mensen in beesten en wordt het leven een hel'. Mensen kunnen elkaar opvreten (zie Galaten 5:15). Daarom 'wie zijn geest beheerst is sterker dan wie een stad inneemt' (Spreuken 16:32). Die geest heeft te werken met

de herinnering want daarin ligt de verlossing. Wat geweest is is niet voorbij, maar bepaalt heden en toekomst. Daarom helpt vertellen, waarmee je je ervaringen steeds opnieuw een plek geeft, hoe pijnlijk ook. Denk aan het gedicht van Leo Vroman: Kom vanavond met verhalen hoe de oorlog is verdwenen en herhaal ze honderd malen, alle malen zal ik wenen. En vergeet niet: hoe donker het mag zijn in je leven, de Eeuwige is er bij. De schilderijen van Marc Chagall drukken dat sterk uit.

Vrij van haat en wraak – daarin werd ik opgescherpt door Bommen Berend, door Buchenwald, door Erfurt en door de DDR.

Monument

Een mens zoekt God

Kort over Erfurt, de Lutherstad. Luther, die daar theologie gestudeerd heeft en in het klooster heeft gebivakkeerd. Maarten Luther, een mens zoekt God, zoals Herman Selderhuis hem typeert in de recent verschenen biografie. Een man met diepe zwarte bladzijden in zijn levensverhaal als het gaat om zijn kijk op de Joden. Die negatieve visie is in die tijd gewoon, maar toch. Adolf Hitler en zijn medestanders hebben helaas gebruik kunnen maken van deze harde woorden voor hun uitmoorden van de Joden. Ook dat leert ons allemaal als kwetsbare christenen, dat wie zijn geest

beheerst sterker is dan wie een stad inneemt. Een leerproces voor iedereen van ons, steeds opnieuw. Kijk uit voor te grote woorden, hoe goed bedoeld ook vanuit de zorg over het christelijk geloof. Vrij van haat en wraak, je bent het niet zomaar.

Vrij van haat en wraak – het deel van het Thüringerwald waar wij vakantie houden maakte voor 1989 deel uit van de DDR. Je ziet het terug in gebouwen – een immens complex aan de rand van een klein dorp wat als hotel fun-

Erfurt

geerde voor de hoge mannen van het leger en de politie, die gingen schansspringen en skieën in dit gebied. Nu één puinhoop voor zo'n toeristisch dorp – wel met een historisch verhaal. DDR – wat een bijzonder verhaal heeft dat land. Ontstaan door verschillend denken van Amerika en Rusland over de toekomst van Duitsland. De bakermat van de Reformatie – Eisleben, Erfurt, Eisenach, Wittenberg - verwordt tot een communistisch land. Luther en Lenin.

Leegloop van het land wordt gestuit door het bouwen van de Berlijnse Muur in 1961. Door grenzen vol prikkeldraad, hekwerk en mijnen.

Gelukkig dat in 1989 de Muur gevallen is en Duitsland weer één vrij land geworden is. Toch voel je nog iets van die DDR-cultuur wanneer je in die omgeving bent.

'Wie zijn geest beheerst is sterker dan wie een stad inneemt'. Vrij van haat en wraak om zoals het Lutherbeeld in Erfurt aangeeft:

Ik zal niet sterven, maar leven en de daden van de HEER verhalen. Woorden uit Psalm 118:17 waar ook dit wonder van genade verwoord is: De HEER heeft mij gestraft, maar mij niet prijsgegeven aan de dood. ■

Jitse van der Wal,
Appingedam

VRIJ TOT EEN HEILIG LEVEN

‘Zou je graag een heilige willen zijn?’

Stel je voor, dat je in een gesprek die vraag krijgt voorgeschoteld.

Daar zou je best van opkijken. Dan denk je snel aan mensen die zo supervroom zijn of aan ‘heilige boontjes’ die zo saai zijn.

‘Zou je een heilige willen zijn?’

Jouw en mijn antwoord zou zomaar ‘nee’ kunnen zijn. En toch . . . vanuit wie Jezus Christus voor jou en mij is, zou je royaal ‘ja’ kunnen zeggen. Dat wil Jezus juist graag van ons horen. Want wij zijn heiligen door Christus en zijn Geest.

Veel brieven in het Nieuwe Testament beginnen ook zo: ‘aan de heiligen in die en die stad.’ Op dat niveau wil Jezus je zien leven: als gelovigen die heilig zijn, als christenen die nieuw zijn.

‘Zou je een heilige willen zijn?’

Deze vraag past in de vraag naar een spiritueel leven vandaag. Spiritualiteit werkt – dat is de titel van een boeken-serie. En dat wordt in verschillende delen uitgewerkt: spiritualiteit werkt in de tuin, spiritualiteit werkt bij het afvallen, spiritualiteit werkt in relaties, spiritualiteit werkt in je werk, spiritualiteit werkt in dromen. Mensen voelen een leegte, die ze op een spirituele manier willen invullen. Toch is dit vaak een vorm van zelfverlossing: je hebt je oerbron in jezelf te vinden en aan te boren. Kortom, je wordt ten diepste voor zin, doel en diepte van je leven naar jezelf terugverwezen. En dat is voor veel mensen een probleem, bijvoorbeeld door levenservaringen.

Spiritueel leven is een hele mooie uitdrukking voor het christelijk geloof. En daar zouden wij het voor moeten reserveren. Want in het woord spiritualiteit vind je spiritus, spirit terug. Spiritueel leven is dus leven door de Heilige Geest. Dát is het nieuwe leven wat je door Jezus Christus gegeven wordt. De Heilige Geest is de Heer die je levend maakt. Hij zorgt vanuit de verbondenheid met Jezus Christus voor echte zin, doel en diepte in je leven. Spiritueel leven word je gegeven en dat maakt je leven zinvol.

‘Zou je een heilige willen zijn?’

Als christen ben je dat! Kijk naar je doop: er is van je gezegd, dat je zondig en schuldig ter wereld gekomen bent en daarom aan allerlei ellende en zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen bent. Dat is de diepte van je ellende, de diepte van de pijn van je breuk met de HEER. Maar daar houdt het niet op. Want er is ook van jou gezegd: ‘dat hij/zij toch in Christus voor God heilig is en daarom als lid van zijn gemeente behoort gedoopt te zijn’.

‘Zou je een heilige willen zijn?’

‘Je bent in Jezus Christus voor God heilig!’ Je bent met bloed gekocht door Christus. Je bent vrijgemaakt door Jezus uit de ellende. Je bent door Christus, die daarvoor zijn Heilige Geest inschakelt, vernieuwd tot zijn beeld. Dat is het proces van het nieuwe leven. In dat nieuwe leven kun je continu

nieuw leven

Kijk naar je doop

groeien. Niet op eigen kracht, niet door de oerbron in jezelf te vinden en aan te boren. Wel vol van Jezus Christus, vol van de Heilige Geest. Jezus vraagt van ons een nieuw leven, maar het verrassende is dat Hij je dat eerst geeft. Jezus vraagt niets van ons zonder ons te kracht te geven het ook te doen. Een prachtige zin over de geloofswerkelijkheid, zoals ik die tegenkwam bij Dietrich Bonhoeffer. Hij is door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog opgepakt en vermoord. Dit om het mee voorbereiden van een aanslag op Hitler. Hij is maar 39 jaar geworden. In dat naar ons gevoel korte leven heeft Bonhoeffer veel geschreven. Onder meer het boek *Navolging*, waarin deze geloofswerkelijkheid verwoord wordt: Jezus vraagt niets van ons zonder ons de kracht te geven het ook te doen.

'Je bent in Jezus Christus voor God heilig!'

Kijk naar Psalm 1: Je bent als christen een boom die leeft van stromend water. Een prachtig beeld wat je mag vastpakken en uitpakken in je leven. Een treffende typering die je door Jezus en zijn Geest gegeven wordt. Want Psalm 1 krijgt inhoud vanuit wat de Heer over dat stromende water zegt.

Een boom steekt zijn wortels de grond in om dat water op te zuigen. Dat heeft uitwerking. (Ps. 1) Zo'n boom geeft vrucht. Die vrucht geeft de HEER door zijn Geest. Dat gaat dwars door de seizoenen heen. De HEER zorgt voor vrucht op tijd. Dat telt ook voor je als christen: je kunt dorre en moeilijke levensperiodes kennen, tijden die voor je gevoel zonder vrucht zijn. Toch kan Jezus door zijn Geest je juist dwars daar door heen nieuwe kracht geven voor nieuw leven. Op tijd zorgt Hij voor vrucht in je leven. Hij belooft dat en dat mag je vastpakken.

De bladeren van de boom verdrogen niet. Dat is te danken aan het stromende water, die voor levenssappen in de bladeren zorgen. Een prachtig proces. Zo kunnen wij de levenssappen van het Woord ons steeds weer eigen maken om niet te verdorren.

Zo'n boom komt tot bloei door dat stromende water. Dat telt ook voor een christen, die op Jezus bouwt. Je komt tot je doel, doordat de Geest in jou aan de slag is.

Pak deze toezegging van Jezus Christus uit in je leven.

'Je bent in Jezus Christus voor God heilig!'

Je bent als christen een boom die leeft van stromend water

Kaf

Je kunt deze geloofswerkelijkheid ook aan de kant schuiven in je leven. Je negeert deze belofte. Je pakt dit niet aan, je pakt het niet uit. Dan kun je zomaar een niet-gelovige worden, al ben je misschien wel present in kerkdiensten. Je kunt zomaar kaf worden dat wegwaait in de wind, zegt Psalm 1. Kaf, licht spul dat wegwaait bij het dorsen van het graan. Het gaat de boer om de graankorrels, dat kaf is niks. Zo is een niet-gelovige naar Psalm 1. Je leven is spiritueel leeg. Je geeft de Geest geen ruimte. Nee, je blokkeert Hem in zijn vernieuwende werk in je leven.

In HC 32 vinden we dat ook: wanneer je doorgaat in een leven zonder Jezus Christus, dan deel je niet in het Koninkrijk van God.

Doorgaan in - het is je levenshouding geworden. Je bent verslaafd geraakt aan, slaaf geworden van. Het is je manier van leven geworden om vol te zijn van verkeerde seksuele fantasieën en praktijken, die op zoveel manier op je af komen via internet en televisie. Het is je way of life geworden, dat geld en bezit je god geworden zijn, dat je relaties kapot maakt door jouw negatieve houding, dat je geld achteroverdrukt of dat je eigen maakt wat niet van jou is, dat je te zuinig bent en geen geld deelt met mensen in nood, dat je in de greep bent van de alcohol, dat je roddelt over anderen zonder met die ander te praten, dat je mensen oplicht. Je kunt het met meer zonde-praktijken aanvullen, zegt HC 32,87. Dan ben je kaf dat

pak Zijn
toezegging

wegwaait op de wind, dan ben je op een doodlopende route.

Laat je bevrijden

Daarom doe ik in opdracht van Jezus Christus een indringende oproep, wanneer dit voor jou telt: laat je bevrijden door Jezus Christus, pak het nieuwe leven wat de Geest je geeft uit. Laat je daarin helpen door mensen naast je. 'Je bent in Jezus Christus voor God heilig!'

Zoveel houdt Jezus Christus ook van jou, dat Hij zijn liefde ook aan jou wil geven; dat Hij je nieuw wil laten zijn door zijn Geest. Word weer een boom, die leeft van stromend water.

Jezus wil dit aan je kwijt. Pak zijn belofte aan en uit en dat kan. Jezus vraagt van ons een nieuw leven, maar het verrassende is dat Hij het ons eerst geeft. Deze kostbare genade doet je groeien in de liefde van Jezus Christus.

Daarin wortel je, dat stromende water zuig je in je op als boom. Daardoor komt er vrucht op tijd door je HEER bepaalt, maar die vrucht wordt zichtbaar. Je bent als christen een boom die leeft van stromend water. Je bent vrij tot een heilig leven. ■

Zijn
vernieuwend
werk

Het gaat de boer om graankorrels, dat kaf is niets

[COLOFON]

verschijnt 2-wekelijks op zaterdag

Uitgave

Connect Printmedia bv te Bedum

Realisatie

Scholma Druk bv te Bedum

Vormgeving

NoordPProof Producties te Bedum

Aanleveren kopij

kerkbode@scholma.nl,
Industrieweg 4, 9781 AC Bedum
Uiterlijk de vrijdag in de week voor
verschijning voor 10.00 uur

Administratie

kerkbode@scholma.nl,
Industrieweg 4, 9781 AC Bedum,
Tel. 050-301 36 36

Redactie

ds. P. Groen, ds. R. Ijbema,
ds. H. Venema, ds. J. van der Wal

Kernredactie

ds. A.H. Driest, ds. J.H. Kuiper, ds. G.O. Sander. Correspondentie en boeken ter recensie via adres onder 'Administratie'

Freelancers

Siske van Oostrum, Garnt Bouwman,
Janny Kremer-Staal, Els Dijkema-van der Linden.

Abonnementsprijs 2016: € 48,50

abonnementsgeld loopt van 1 januari t/m
31 december

Advertenties

acquisitie en verkoop: dWhr. J. Hoogenboom, e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl, tel. 050-409 12 04, fax. 050-409 12 52

Opzeggingen

opzegging van het abonnement dient schriftelijk of per e-mail te worden doorgegeven aan het administratieadres. Opzeggingen worden verwerkt met ingang van de 1^e dag van het nieuwe kwartaal

Nieuw abonnement

kan op elk moment ingaan. Na ontvangst van de aanmelding zal deze zo spoedig mogelijk verwerkt worden en wordt het abonnement per ingang van veelal de eerstvolgende editie aangegaan

Betaling

van het abonnementsgeld aan het administratieadres, NL96 INGB 0663 0926 20 t.n.v. Administratie Gereformeerde Kerkbode.

Website

www.kerkbode.nl

Voor mensen met een leesbeperking

De Gereformeerde Kerkbode is voor mensen met een leesbeperking ook verkrijgbaar in braille, grootletter en digitale vorm bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, tel. 0341-56 54 99

Foto's

www.sxc.hu

ZONDAG 18 SEPTEMBER

CLASSIS APPINGEDAM

Appingedam 9.30 ds J. van der Wal
14.30 ds L.S.K. Hoogendoorn
Delfzijl 9.30 ds P. Drost
16.30 ds M Bergsma gez Lichtbaken
Harkstede 9.30 ds J.M.A Groeneveld
14.30 ds S.D. Heij
Loppersum-Westeremden 9.30 leesdienst
16.30 ds M. de Vries
Schildwolde 9.30 kandidaat M.van der
Welle 14.30 ds M. de Vries
Ten Boer 9.15 ds G.O. Sander
14.15 ds P. Drost
Ten Post 9.30 ds R. Ijbema
14.30 ds W.L. de Graaff

CLASSIS GRONINGEN

Bedum 9.30 ds A.S. de Vries
14.30 ds J.H. Kuiper
Groningen-Noord-West 9.30 leesdienst
16.30 ds J.T. Oldenhuis
Groningen-Oost 9.30 ds J.W. Roosen-
brand 16.30 ds R. Ijbema
Groningen-Zuid 9.30 ds G. Timmermans
16.30 ds G. Timmermans
Haren 9.30 ds A. Rienks 16.30 ds A. Rienks
Helpman 9.30 ds W.L. de Graaff
16.30 Zie Groningen-Zuid
Hoogkerk 9.30 ds E.J. Meijer
14.30 ds M. Beute
Onnen 9.30 ds H. Bos 14.30 ds A. Rienks
Wetsinge-Sauwerd 9.00 ds L.G. Boonstra
14.15 ds J. Oosterhuis
Zuidwolde 9.30 ds C. van der Leest
14.15 ds H.G. Gunnink

CLASSIS GROOTEGAST

Aduard 9.15 ds J.P. van Bruggen
14.00 ds R. Ijbema
Enumatil 9.00 Br. J.H. Kuiper
14.00 ds A.M. Postma
Grijpskerk-Niezijl 9.30 ds P.K. van de
Kamp 16.30 ds P.A. Slager
Grootegast 9.15 ds H.W. van Egmond
14.15 ds P.J.C. Colijn
Kornhorn 10.30 dr A. Bas
14.00 ds M. de Meij
Leek 9.30 ds D. Noort
14.15 ds G. Timmermans
Marum 9.00 dr A. Bas 14.00 ds P. Groen
Oldehove 9.30 ds A.G. Bruijn
19.00 openluchtdienst
Zuidhorn 9.30 ds Jt. Janssen Viering H.A.
15.30 ds T.K. van Eerden Viering H.A. in
het Zonnehuis 15.30 jeugdwerker Martijn
Dekker

CLASSIS STADSKANAAL

Hoogezand-Sappemeer Noord 10.45 ds
H.J. Lopers 16.30 ds W.L. de Graaff
Hoogezand-Sappemeer Zuid 8.45 ds. J.
Kuiper 16.30 ds W.L. de Graaff
Mussel 9.30 ds M. Biewenga
14.30 ds M. Biewenga Leerdienst
Stadskanaal 9.30 ds H. Jagersma
16.30 Br. Tj. Douwstra dienst met CGK
Veendam-Wildervank 9.30 ds A.M.
Postma Viering H.A. 16.30 ds H. Zeilstra
Winschoten 9.30 br Brink
16.30 ds H. Zeilstra
Zuidbroek 10.00 ds H. Zeilstra
14.45 ds H. Bos

CLASSIS WARFFUM

Baflo 9.30 ds M.H. de Boer
14.30 dr L.J. Joesse
Kantens 9.30 ds H.G. Gunnink
14.30 ds P.A. Slager
Leens 9.15 ds M. Beute
14.00 ds E.J. Meijer
Middelstum 9.30 ds P.A. Slager viering
H.A. 14.30 ds T. Groenveld
Roodeschool 9.30 ds S.D. Heij
14.30 ds H. Zeilstra
Uithuizen 9.30 ds J.Th. Rozemuller
14.30 ds H.W. van Egmond
Uithuizermeeden 9.30 ds T. Groenveld
14.30 ds J. van der Wal
Ulrum 9.15 ds M.K. Boersema
14.30 ds G.O. Sander
Winsum 9.00 ds J. Oosterhuis
11.00 ds J. Oosterhuis
16.30 ds J.W. Roosenbrand

CLASSIS DRACHTEN

Drachten-Nijega 9.30 ds J.H. Tempelman
14.00 ds P. Groen
Drachten-Oost 8.45 ds T.P. Nap
10.30 ds T.P. Nap 16.30 ds S. de Jong
Drogeham 9.30 ds M. de Meij
14.00 ds J.H. Tempelman
Frieschepalen 9.30 ds G. Bruinsma
14.00 ds R. Prins
Noardburgum 9.30 ds M.E. Buitenhuis
14.00 ds M.B. Visser met CGK in Veen-
wouden
Surhuisterveen 9.30 ds R.C. Vellinga
14.00 ds J.D. van 't Zand
Twijzel 9.30 ds J.J. Verwey
14.00 ds G. Bruinsma Openbare geloofs-
belijdenis
Ureterp 9.30 ds A. Krijgsheld
14.00 ds T.P. Nap

CLASSIS LEEUWARDEN

Blije-Holwerd 9.30 ds A.J. Minnema
14.00 ds M.K. Boersema
Buitenpost 9.30 ds R. Prins
14.30 ds G. Bruinsma
Dokkum 10.30 ds K.D. Smit dienst met
nabespreking en maaltijd
Franeker-Sexbierum 16.30 ds H.H.
Meerveld
Harlingende Haven 10.00 ds H.H. Meer-
veld 16.30 ds H.M. Veurink
Heerenveen 9.30 ds P. Groen
16.30 dr A. Bas
Leeuwarden 9.30 stud. M.W. van der Veen
16.30 ds J.D. van 't Zand
Sneek 9.30 ds H. de Vries
17.00 ds J.J. Verwey

CLASSIS ASSEN

Assen-Kloosterveen 9.00 kand. Welfing
11.00 kand. Welfing 16.30 leesdienst br.
Pieter Hakvoort
Assen-Marsdijk 8.45 ds R.A. Schipper
10.45 ds R.A. Schipper 16.30 ds J.E. Kramer
Assen-Peelo 9.30 br. J.J. Vonck
16.30 ds L.E. Leeftink
Assen-West 9.30 ds T. Wendt
16.30 ds G. Meijer
Assen-Zuid 9.30 ds G. Meijer
16.30 B. Weerstand
Beilen 9.30 ds J.E. Kramer
16.30 ds J. van de Wetering
Haulerwijk 9.30 ds J.D. van 't Zand
14.00 ds G. Meijer
Hooghalen 9.15 Br. W. Huttinga
14.15 Dhr. Alfred Brink themadienst jeugd
Oosterwolde 9.30 ds L.E. Leeftink viering
H.A. 16.30 leesdienst
Roden 9.30 leesdienst
16.30 ds J.E. Kramer
Smilde 10.00 dr L.J. Joesse
16.30 ds Th.J. Havinga
Zuidlaren 9.30 ds Th.J. Havinga
16.30 ds P. Drost

CLASSIS HOOGEVEEN

Emmen 9.30 ds J. Haveman
16.30 ds J. Beekhuis
Gees 9.30 ds A.C.N. Geertsema viering H.A.
14.30 ds A.C.N. Geertsema viering H.A.
Hoogeveen 8.45 ds L.E. de Jong
10.45 ds L.E. de Jong 16.30 ds J. Haveman
Meppel 9.30 ds R.M. Meijer
16.45 ds R.M. Meijer
Ruinerwold-Koekange 11.00 ds R.M.
Meijer 15.30 ds M.K. van Rijswijk
Zuidwolde 9.30 ds M.K. van Rijswijk
15.00 leesdienst

ZONDAG 25 SEPTEMBER

CLASSIS APPINGEDAM

Appingedam 9.30 ds J.T. Oldenhuis
16.00 ds A.G. Bruijn
Delfzijl 9.30 ds P. Drost
14.30 ds P. Drost gez Lichtbaken
Harkstede 9.30 ds S.D. Heij 14.30 ds H.J. Lopers
Loppersum-Westeremden 9.30 ds H. Bos
14.30 leesdienst
Schildwolde 9.30 ds L.G. Boonstra
14.30 ds C. van Dusseldorp
Ten Boer 9.15 ds C. van Dusseldorp
14.15 ds H.G. Gunnink
Ten Post 9.30 ds T.K. van Eerden
14.30 ds G.O. Sander

CLASSIS GRONINGEN

Bedum 9.30 ds H.W. van Egmond
14.30 ds M.A. de Niet
Groningen-Noord-West 9.30 ds L.S.K.
Hoogendoorn 16.30 ds C.T. Basoski
Groningen-Oost 9.30 ds R. Ijbema vriendendienst 16.30 ds J.W. Roosenbrand
Groningen-Zuid 9.30 ds C.T. Basoski
16.30 ds T.S. Huttenga
Haren 9.30 ds S.W. de Boer
16.30 ds G.O. Sander
Helpman 9.30 ds M.A. de Niet
16.30 Zie Groningen-Zuid
Hoogkerk 9.30 ds H.H. Meerveld
14.30 ds E.J. Meijer
Onnen 9.30 ds A.M. Postma
14.30 ds Jt. Janssen
Wetsinge-Sauwerd 9.00 ds P.A. Slager
14.15 ds W. Jagersma
Zuidwolde 9.30 ds Jt. Janssen
14.15 ds A. Krijgsheld

CLASSIS GROOTEGAST

Aduard 9.15 ds E.J. Meijer
14.00 ds H.J.J. Pomp
Enumatil 9.00 ds T. Dijkema
14.00 ds J.Th. Rozemuller
Grijskerk-Niezijl 9.30 ds P.K. van de Kamp 14.30 ds J.W. Roosenbrand
Grootegast 9.15 ds C. van der Leest
14.15 ds L.S.K. Hoogendoorn
Kornhorn 10.30 dr A. Bas
14.00 ds R.G. den Hertog
Leek 9.30 ds A.H. Driest
14.15 ds H.D. Bondt
Marum 9.00 dr A. Bas 14.00 ds R. Jansen
Oldehove 9.30 ds J.Th. Rozemuller
14.15 ds T. Dijkema

Zuidhorn 9.30 ds D. Noort 15.30 ds T.K. van Eerden

CLASSIS STADSKANAAL

Hoogezand-Sappemeer Noord 10.45 ds H.J. Lopers 16.30 ds S.D. Heij
Hoogezand-Sappemeer Zuid 8.45 ds J.P. van Bruggen 16.30 ds S.D. Heij
Mussel 9.30 ds J. Haveman
14.30 ds M. Biewenga Leerdienst
Stadskanaal 9.30 ds A.J. van Zuijlekom
19.00 Ds. Tange Gezamenlijk met CGK GKv in de OKK
Veendam-Wildervank 9.30 br. K. Tamminga (Kampen) 16.30 ds H. Bos
Winschoten 9.30 br Zwiggelaar
16.30 ds A.M. Postma
Zuidbroek 10.00 ds A.M. Postma
16.30 ds J.T. Oldenhuis

CLASSIS WARFFUM

Baflo 9.30 ds A.J. Minnema
14.30 ds H. Wijnalda
Kantens 9.30 dr L.J. Joesse
14.30 ds P.A. Slager
Leens 9.15 ds. M. Beute
14.00 ds A.J. Minnema
Middelstum 9.30 ds A.G. Bruijn
16.30 ds T. Dijkema
Roodeschool 9.30 ds H. Wijnalda
14.30 ds. M. Beute
Uithuizen 9.30 ds W. Jagersma
14.30 ds A.G. Bruijn
Uithuizermeeden 9.30 ds L.S.K. Hoogendoorn 14.30 ds H.W. van Egmond
Ulrum 9.15 ds J.W. van der Jagt
14.30 ds J.W. van der Jagt
Winsum 9.00 ds J.W. Roosenbrand 11.00 ds J.W. Roosenbrand 16.30 ds J. Oosterhuis

CLASSIS DRACHTEN

Drachten-Nijega 9.30 ds G. Bruinsma
14.00 ds K.F. Dwarshuis
Drachten-Oost 8.45 ds S. de Jong
10.30 ds S. de Jong 16.30 ds T.P. Nap
Drogeham 9.30 ds J. van der Wal
14.00 ds J. van der Wal
Frieschepalen 9.30 ds K.F. Dwarshuis
14.00 ds G. Bruinsma themadienst
Noardburgum 9.30 ds K.D. Smit
14.00 ds M.E. Buitenhuis
Surhuisterveen 9.00 SB van der Meulen Delft 14.00 SB van der Meulen Delft
Twijzel 9.30 dr R.T. te Velde
14.00 ds L.G. Boonstra
Ureterp 9.30 ds A. Krijgsheld
9.30 ds H. Zeilstra

CLASSIS LEEUWARDEN

Blije-Holwerd 9.30 ds H.D. Bondt
14.00 dr L.J. Joesse
Buitenpost 9.30 ds R. Prins
14.30 ds R. Prins
Dokkum 9.15 ds K.D. Smit
14.00 ds H.M. Veurink
Franeker-Sexbierum 9.30 ds H.M. Veurink
16.30 ds K.D. Smit
Harlingende Haven 10.00 ds H.J.J. Pomp
16.30 ds J. uit de Bosch
Heerenveen 9.30 ds P. Groen
16.30 ds J.J. Verwey
Leeuwarden 9.30 drs J.L. Beuving
16.30 ds J.D. van 't Zand
Sneek 9.30 br. E. van Dalen
17.00 ds D.J.K.G. Ruiter

CLASSIS ASSEN

Assen-Kloosterveen 9.00 ds R.F. Telgenhof 11.00 ds R.F. Telgenhof
Assen-Marsdijk 8.45 J.Kuiper
10.45 J.Kuiper 16.30 ds J.E. Kramer
Assen-Peelo 9.30 leesdienst
16.30 ds A.J. van Zuijlekom
Assen-West 9.30 ds G.O. Sander
16.30 ds S.W. de Boer
Assen-Zuid 9.30 ds K. van Hoek
16.30 ds J.H. Soepenbergh
Beilen 9.30 ds J.H. Soepenbergh
16.30 ds A.C.N. Geertsema
Haulerwijk 9.30 Br. F. Pathuis
14.00 ds W. Wierenga
Hooghale 9.15 F.H. Folkerts
14.15 ds R. van Wijnen
Oosterwolde 9.30 ds J.M.A Groeneveld
16.30 ds P.K. Meijer
Roden 9.30 ds J. Plug
16.30 F.H. Folkerts
Smilde 10.00 ds J.E. Kramer
16.30 ds J.H. Kuiper
Zuidlaren 9.30 dr L.J. Joesse
16.30 ds H. Zeilstra

CLASSIS HOOGEVEEN

Emmen 9.30 ds M. Biewenga
16.30 ds J. Haveman
Gees 9.30 ds A.C.N. Geertsema
14.30 ds P.L. Storm
Hoogeveen 9.30 ds H. Jagersma
16.30 ds L.E. de Jong
Meppel 9.30 ds G.J. Slotman
16.45 br W. de Jong
Ruinerwold-Koekange 11.00 ds J.H. Dunnewind 15.30 ds Jac. Kruidhof
Zuidwolde 9.30 ds L.E. de Jong
15.00 ds A.P. Feijen

ZONDAG 2 OKTOBER

CLASSIS APPINGEDAM

Appingedam 9.30 ds J. van der Wal
14.30 ds J. van der Wal
Delfzijl 9.30 ds P. Drost
16.30 ds M Bergsma gez Hst Kerk
Harkstede 9.30 ds L.G. Boonstra
14.30 ds H. Zeilstra
Loppersum-Westeremden 9.30 ds Jt.
Janssen 16.00 ds P. Drost
Schildwolde 9.30 ds J.P. van Bruggen
14.30 ds C. van Dusseldorp
Ten Boer 9.15 ds T.P. Nap
14.15 ds H.G. Gunnink
Ten Post 9.30 ds C. van Dusseldorp
14.30 ds P. Drost

CLASSIS GRONINGEN

Bedum 9.30 ds M. de Vries Jeugdendienst
14.30 ds G. Meijer
Groningen-Noord-West 9.30 ds C.T. Baso-
ski 16.30 ds C. van Dusseldorp
Groningen-Zuid 9.30 ds W.L. de Graaff
16.30 ds W.L. de Graaff
Haren 9.30 ds A.G. Bruijn
16.30 ds S.W. de Boer
Helpman 9.30 ds G. Timmermans
16.30 Zie Groningen-Zuid
Hoogkerk 9.30 ds H.J.J. Pomp
14.30 ds E.J. Meijer
Onnen 9.30 ds H. Bos
14.30 ds R. Ijbema
Wetsinge-Sauwerd 9.30 ds H. Wijnalda
15.00 ds W. Jagersma
Zuidwolde 9.30 ds C. van der Leest
14.15 ds A.H. Driest

CLASSIS GROOTEGAST

Aduard 9.15 ds E.J. Meijer
14.00 ds H.J.J. Pomp
Enumatil 9.00 Ds. P. Abrahams Belhar
Zuid-Afrika 14.00 ds J.Th. Rozemuller
Grijpskerk-Niezijl 9.30 ds M.A. de Niet
14.30 ds P.K. van de Kamp
Grootegast 9.15 ds A. Krijgsheld
14.15 ds G. Timmermans
Kornhorn 9.00 dr A. Bas
14.00 ds P. Groen
Leek 9.30 ds H.D. Bondt
14.15 ds T.P. Nap
Marum 10.30 dr A. Bas 14.00 leesdienst
Oldehove 9.30 ds J.Th. Rozemuller
14.15 ds T. Dijkema
Zuidhorn 9.30 ds T.K. van Eerden
15.30 ds Jt. Janssen

CLASSIS STADSKANAAL

Hoogezand-Sappemeer Noord 10.45 ds
H.J. Lopers 16.30 ds H. Zeilstra
Hoogezand-Sappemeer Zuid 8.45 ds H.J.
Lopers 16.30 ds H. Zeilstra
Mussel 9.30 ds. W.C. van Slooten Kansel-
ruil CGK 14.30 ds M. Biewenga Leerdienst
Stadskanaal 9.30 ds A.J. van Zuijlekom
dienst met CGK
16.30 ds A.M. Postma dienst met CGK
Veendam-Wildervank 9.30 ds A.M. Post-
ma 16.30 ds A.J. van Zuijlekom Leerdienst
Zuidbroek 10.00 ds H. Zeilstra
14.45 ds H.J. Lopers

CLASSIS WARFFUM

Baflo 9.30 ds A.J. Minnema
14.30 ds R. Ijbema
Kantens 9.30 ds H.W. van Egmond
16.30 ds G. Timmermans
Leens 9.15 ds J. Oosterhuis
14.00 ds J.Th. Rozemuller
Middelstum 9.30 ds A.H. Driest
14.30 ds L.S.K. Hoogendoorn
Roodeschool 9.30 ds W. Jagersma
14.30 ds H. Wijnalda
Uithuizen 9.30 ds S.W. de Boer
14.30 ds A.G. Bruijn
Ulrum 9.15 ds J.M.A. Groeneveld
14.30 ds A.J. Minnema
Winsum 9.00 ds J. Oosterhuis
11.00 ds J. Oosterhuis
16.30 ds J.W. Roosenbrand

CLASSIS DRACHTEN

Drachten-Nijega 9.30 ds J.H. Tempelman
14.00 ds K.F. Dwarshuis
Drogeham 9.30 leesdienst
14.00 ds M. de Meij
Frieschepalen 9.30 ds G. Bruinsma
14.00 ds R. Prins
Noardburgum 9.30 ds J.J. Verwey
14.00 ds M.E. Buitenhuis Gez.CGK in No-
ardburgum
Surhuisterveen 9.30 ? 14.00 ds J.D. van
't Zand
Twijzel 9.30 ds M. de Meij
14.30 ds H.W. van Egmond
Ureterp 9.30 ds K.F. Dwarshuis
14.00 ds A. Krijgsheld

CLASSIS LEEUWARDEN

Blije-Holwerd 9.30 ds S. de Vries
14.00 ds J.J. Verwey
Buitenpost 9.30 ds R. Prins
14.30 ds G. Bruinsma

Franeker-Sexbierum 9.30 ds H.M. Veurink
16.30 ds J.D. van 't Zand
Heerenveen 9.30 ds P. Groen 16.30 dr A.
Bas
Leeuwarden 9.30 ds M.K. Boersema 16.30
ds M.K. Boersema
Sneek 9.30 ds J.D. van 't Zand 17.00 ds
H.M. Veurink

CLASSIS ASSEN

Assen-Kloosterveen 9.00 J.H. Kuiper
11.00 J.H. Kuiper 16.30 ds J. Haveman
Assen-Marsdijk 8.45 ds R.A. Schipper
10.45 ds R.A. Schipper 16.30 ds J.E. Kramer
Assen-Peelo 10.00 ds L.E. Leeftink
16.30 ds R. Tigelaar
Assen-West 9.30 ds L.E. Leeftink
16.30 ds G.O. Sander
16.30 ds G.O. Sander
Assen-Zuid 9.30 ds J.H. Soepenber
16.30 ds G. Meijer
Beilen 9.30 ds D.S. Dreschler
16.30 ds Th.J. Havinga
Haulerwijk 9.30 br. P. Zuidema
14.00 ds J.H. Soepenber
Hooghalen 9.15 br. Koos Tamminga
14.15 ds G.O. Sander
Oosterwolde 9.30 ds R. van Wijnen
16.30 Br. J. Kuiper Assen
Roden 9.30 ds J. Plug viering H.A
16.30 ds J. Plug leerdienst
Smilde 10.00 ds P.K. Meijer
16.30 ds J.H. Soepenber
Zuidlaren 9.30 ds Th.J. Havinga
16.30 ds C. van der Leest jeugdendienst

CLASSIS HOOGVEEN

Emmen 9.30 ds E. Woudt
16.30 ds H. Jagersma
Gees 9.30 ds A.C.N. Geertsema
14.30 ds M. van Loon
Hoogveen 9.30 ds J. Beekhuis
16.30 ds M.K. van Rijswijk
Meppel 9.30 ds R.M. Meijer
16.45 ds R.M. Meijer
Ruinerwold-Koekange 11.00 ds M.K. van
Rijswijk 15.30 ds P.J. de Haan
Zuidwolde 9.30 ds G. Meijer
15.00 ds M.K. van Rijswijk

Kunst in de Kruiskerk

Toen de Kruiskerk in Meppel zo'n 7 jaar geleden verbouwd werd, kwamen er een paar zalen bij. Janneke Molenhuis, docent handvaardigheid op het Gomarus College in Assen en docent bij Creatief Centrum Scala, zag het wel voor zich: Met regelmaat de witte muren opvullen met werk van beeldend kunstenaars. Het idee was geboren, samen met iemand anders werkte ze dat uit tot wat het nu is: 'Ik probeer drie keer per jaar een expositie te regelen, de schilderijen hangen dan zo'n 4 maanden.' Het valt niet altijd mee om kunstenaars te vinden die hieraan willen meewerken. Janneke: 'De kerk is natuurlijk niet altijd open. In de zalen, waar de werken hangen,

komen de gemeenteleden alleen 's avonds en als ze alle kunst willen zien, moeten ze even de moeite nemen en rondlopen. Kunstenaars vrezen dan dat te weinig mensen hun expositie zullen zien. Alleen daarom al gaat Janneke niet speciaal op zoek naar christelijke kunstenaars of naar werken met een thema, dat aansluit bij geloof of Bijbel. Uiteraard houdt ze er wel rekening mee dat de werken in een kerk komen te hangen: 'Aan naakten doe ik niet. Ik heb gemerkt dat onze gemeenteleden daar aanstoet aan nemen'.

Bij het begin van de expositie verschijnt er een stukje in het kerkblad, waarin iets verteld wordt over de kunstenaar en over zijn werk en stijl.

Op dit moment hangt er in de kerk werk van Anneke Smit uit Zwolle. Janneke kent haar van een toevallige ontmoeting. Anneke heeft jarenlange ervaring met het geven van teken- en schilderlessen aan kinderen en volwassenen, maar tekent en schildert ook zelf en blijft experimenteren met technieken en materialen.

Wat Janneke opvalt aan het werk van Anneke: 'Het werk is afwisselend en vaak fijn en gedetailleerd geschilderd. Je moet goed kijken en jezelf de vraag stellen: wat stelt het voor? Er zit meer in dan je op het eerste gezicht zou denken. Dat is precies de bedoeling van kunst'. www.annesmitschilderlessen.nl.

Beroepbaarstelling:

Na onderzoek heeft de classis Assen op 8 september 2016 beroepbaar gesteld voor predikant in de Gereformeerde Kerken (vrijg.) de heer T. Waalewijn te Kampen. Tom Waalewijn is te bereiken via: Koornmarkt 22-1, 8261 JX Kampen twaaalewijn@gmail.com.

Middagpauzedienst Assen

Oproep nieuwe medewerkers

Iedere woensdag wordt er om 12.30 uur een korte Middagpauzedienst gehouden in de Bethelkerk aan de Groningerstraat in het centrum van Assen met voorgangers uit de GKv, CGK, NGK, PKN en vGKN. Vrijwilligers zijn actief om op verschillende plaatsen in de stad mensen met een foldertje uit te nodigen. Het aantal vrijwilligers is de laatste tijd wat afgenomen. Daarom worden op korte termijn mensen gezocht die willen folderen vóór de dienst, de dienst willen meemaken en na afloop willen koffieschenken en opruimen. Vrijwilligers worden een keer per 4 of 5 weken ingeroosterd. De meeste bezoekers van de diensten (30 à 35) blijven na afloop koffiedrinken. Daardoor is er een kleine gemeenschap ontstaan waarin met elkaar wordt meegeleefd. Uiteraard is iedereen ook van harte welkom om de diensten te bezoeken. Voor meer informatie: Gerdien Stad, gerdien.stad@stagoed.com, 0592-340676.

Avond voor gemeenteleden en studenten.

Denken van uit het Perspectief van het Geloof!

Prof. Dr. H. van den Belt, Hoogleraar Gereformeerde Godgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), spreekt op **woensdag 5 oktober** over: Wat hebben christenen vandaag (aan de universiteit) nodig en wat kan het belijden van de kerk daarin bieden? Het doel hiervan is: We willen ons bezinnen op

een 'christelijke' kijk op de wereld en zo bijdragen aan het contact tussen de academie en kerken.

Woensdag 5 oktober, Columnakerk, Paulus Potterstraat 2, Groningen, 19:30-21:30 uur.

www.hartvoordestad.org.

Dr. Harm
Veldman

MARKANTE VOORGANGERS 19^e EN 20^e EEUW

TJAMME FOPPES DE HAAN (1791-1868):

VAN HERVORMD PREDIKANT TOT AFGESCHIEDEN DOCENT (2)

Na een loopbaan in vijf Hervormde gemeenten in Nederland ging ds. De Haan in 1839 over tot de Afscheiding. Welke achtergrond dit bij hem had en wat de gevolgen waren, ga ik in deze bijdrage uitwerken. Hij gold als een zeer geleerde man die toch geen dominante plaats zocht binnen de Afscheiding. Die plek kreeg deze bescheiden man wel toen hij 'ja' zei op de vraag of hij van de overleden Hendrik de Cock de taak van 'Hoofdonderwijzer' wilde overnemen om aan de noordelijke predikantenopleiding les te geven.

Met de Afscheiding mee?

Intussen was in het hemelsbreed niet ver van Ee gelegen Ulrum de Afscheiding begonnen. Hoe stond De Haan hier tegenover? Zoals wel meer Friese dominees die de rechtzinnige leer voorstonden, was ook De Haan niet zeker of hij met de beweging van De Cock mee zou gaan. Hijzelf had geen conflict met een kerkbestuur. Toch was er in Friesland al wel een dominee tot afscheiding overgegaan, nog wel in de classis

Dokkum: in Drogeham was dat ds. Simon van Velzen (*over hem schreef ik drie artikelen in deze kerkbode d.d. 8 juni 2012 etc.*). Ds de Haan bleef aarzelen. Maar na enkele jaren wachten en bidden kwam ook bij de predikant van Ee de duidelijkheid die hij nodig had. In de kerkdienst van

Goede Vrijdag 1839 maakte De Haan bekend zich los te maken van het Hervormd kerkgenootschap en zich te voegen bij nog altijd kleine, maar wel groeiende beweging van de Afscheidenen. Zijn vrouw was het (nog) niet met hem eens; zij voegde zich pas enkele jaren later bij de Afscheiden kerk (toen haar man in Groningen werkte).

De Afscheiding van De Haan

Wat was voor ds. T.F. de Haan het eigenlijke breekpunt met de Hervormde Kerk? Was het de zaak-De Cock? Deze had hem al op 12 augustus 1834 met nog een aantal Friese predikanten een schrijven doen toekomen waarin hij zijn Friese collega's de onrechtmatigheid van zijn schorsing en dreigende afzetting uitlegde. Maar De Haan had, evenals de meeste aange-

schreven collega's, niets met deze zaak. Men hield zich op de vlakte. En toch besepte De Haan diep in zijn hart dat de Afscheiding wettige gronden had. Immers, De Haan had als jong predikant zich al diep verontrust getoond over de Hervormde Kerk. En zijn vormingsjaren thuis hadden hun sporen ook nagelaten. Er was in ieder geval één zaak die hem nogal bezig hield: de Gezangenkwestie. Met de invoering van de 'Evangelische Gezangen' was er een verplichting meegekomen dat de kerk die liederen ook diende te zingen: minstens één per kerkdienst. Ds. De Haan had bezwaar tegen de wijze van invoering en ook steeds meer tegen de inhoud van een flink aantal gezangen. Aan het einde van de dienst op Goede Vrijdag 1839 deelde hij zijn besluit tot afscheiding aan de gemeente mee.

Hij deed dat in de volgende bewoordingen: *De Heere heeft mij geroepen tot de Scheiding, om de ware Godsdienst te bevorderen, den strijd tegen de leugen aan te binden, den vrede der wereld te verstoren en het zwaard der wet te doen glinsteren tot schrik der gerusten, die vrede roepen en geen gevaar. Hij heeft mij geroepen om als Mozes, de man Gods, het goud der wereld te verachten en liever met Gods volk kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben. Dit moet de leus, dit moet de keus van mijn hart zijn.*

De woorden van ds. De Haan hadden niet de uitwerking dat zich in Ee een afgescheiden gemeente vormde. Hij had daar ook geen echte oproep voor gedaan; wat hij beklemtoonde was dit: de kerk van Ee moest 'goede en trouwe leraren' beroepen.

Birdaard

diep
verontrust
over
Hervormde
kerk

De gevolgen

De Haans afscheiding had diverse gevolgen. De Classis Dokkum stelde een grondig onderzoek in naar de dominee van Ee en na ruim een jaar van twijfels en aarzelingen (bij de kerkleiding) zette de Provinciale Kerkvergadering van Friesland hem af op 5 augustus 1840. De familie De Haan moest eerder al de pastorie uit. Het gezin kon een woning betrekken in Birdaard, een dorp ten noorden van Leeuwarden. Enkele maanden later werd De Haan daar als predikant bevestigd; dat gebeurde op 5 november door niemand minder dan ds. Hendrik de Cock. Hiermee werd De Haan aangesteld als predikant voor alle vacante gemeenten in Friesland. Daarbij ging ook een diep gevoelde wens van De Haan in vervulling: hij werd opleider van aankomende predikanten in Friesland. Zo begon zijn docentschap in dienst van de Afscheiden kerken. In 1841 verhuisde hij naar het terpdorp Hallum (aan de Waddenkust), en later naar Leeuwarden.

Hallum

Hoofdonderwijzer

Het overlijden van Hendrik de Cock in november 1842 kreeg voor De Haan een bijzonder gevolg: de Afscheiden kerken in het Noorden besloten de Friese en Groningse predikantenopleiding samen te voegen in Groningen en het onderwijs aan hem toe te vertrouwen. De Haan werd aangesteld als 'hoofdonderwijzer' en vestigde zich nu in de stad Groningen. Nu kenden de Afscheiden kerken meer 'theologische scholen': zo was er een in het Drentse dorp Dwingeloo en later te Ruinerwold, waar ds. W.A. Kok de leiding had; in Arnhem verzorgde ds. A. Brummelkamp de opleiding; in Zuid-Holland was Schoonhoven en later het Gelderse Zuilichem (in de Betuwe) een tijdlang de plaats waar ds. F.A. Kok werkte aan de predikantenopleiding.

Theologische Universiteit Kampen

Het centrum van Ee

Maar deze situatie was niet verstandig. Het kon zo gemakkelijk de richtingen binnen de kerken sterk accentueren en dat bevorderde de soms nog fragiele eenheid van de Afscheiding zeker niet. Daarom leefde er vanaf de synode van Groningen-1846 de wens om tot één opleiding te komen voor alle Afscheiden kerken in Nederland (en Duitsland). Daarvoor gaf de synode aan De Haan de opdracht een plan op te stellen voor een dergelijke instelling. De Haan had qua vestiging duidelijke voorkeur voor de oude academiestad Franeker – daar was de in 1585 gestarte universiteit opgehouden te bestaan, maar de gebouwen en de bibliotheek zouden wellicht nog goede diensten kunnen bewijzen. Het plan werd door de volgende synode – die van Amsterdam-1849 – aanvaard. Maar een veelheid van verschillen maakte dat het plan niet doorging.

Leerlingen

Docent De Haan werkte in Groningen ijverig door en had al eerder enkele mannen opgeleid om als dienaar van Gods Woord in de gemeenten te gaan werken. De eerste onder hen was Durk Pieters Postma (* 1818 te Dokkum) die al in Friesland met zijn opleiding was begonnen. Hij ging in 1840 dienen in Minnertsgra, in 1842 te Bedum en Middelstum, in 1844 te Wildervank en Meeden; daarna in Zwolle van 1849-1858 vanwaar hij vertrok naar Zuid-Afrika. Een andere 'student' was Lammert Jan Hulst (* 1825 te Oudleusen, omgeving Dalfsen). Hij was tot zijn 20ste schaapherder, maar sloeg daarna de weg in naar het predikantschap. Eerst opgeleid door W.A. Kok en later door De Haan werd hij predikant in 1849 te Birdaard-Wanswerd. Daarna in Ferwert en in Stadskanaal, vanwaar hij naar de USA emigreerde in 1874.

De definitieve plaats van de Theologische School

Meer dan één synode van de Afscheiden kerken heeft er over gediscussieerd welke plaats de beste was voor de te stichten Theologische School. Franeker kwam als eerste goed in beeld, later maakte ook Amsterdam een kans, en ook het IJsselstadje Kampen behoorde tot

de favorieten. Tussendoor kwamen ook Leiden, Meppel, Smilde, Zwolle en Groningen voorbij. Argumenten die opgeld deden waren de volgende: het leven in zo'n plaats moest goedkoop zijn; de ligging gunstig, goede hulpbronnen dienden aanwezig te zijn. Amsterdam en Franeker kregen de hoogste punten.

Pas op de synode van Zwolle-1854 werd men het eens over een drietal vestigingsplaatsen: Zwolle, Kampen en Groningen. De stemming ter synode wees uit dat men koos voor Kampen. Een stad zonder enige academische traditie. De start van het theologisch onderwijs vond nog hetzelfde jaar plaats: op woensdag 6 december 1854 vond de plechtige opening plaats.

De Kamper docenten

In Kampen gingen de volgende docenten lesgeven (van oud naar jong): T.F. de Haan (63 jaar), S. van Velzen (bijna 45 jaar), A. Brummelkamp (43 jaar), en Helenius de Cock (30 jaar). Ik duid hen aan als 'docenten', maar beter is het om hen te noemen zoals ze in 1854 werden aangeduid: 'leraren'. Dus ook geen 'hoogleraren', al liet De Haan zich wel graag professor noemen zoals hij dat in Groningen gewend was geweest - overigens kwam die titel in Kampen pas tegen het eind van de 19de eeuw in zwang. Ieder van de docenten had een veelheid aan vakken te doceren. Ik noem nu alleen de vakken van De Haan: Logica, Metaphysica, Mythologie, Grieks, Hebreeuws, Chaldeeus, Syrisch, Arabisch en Dogmatiek.

De Haan is in Kampen zes jaar docent geweest; hij werd in 1860 eervol ontheven van zijn taak. Hij had in die jaren 60 studenten begeleid en 43 predikanten bevestigd. Daarnaast was hij ook vaak betrokken bij de ingebruikneming van nieuwe kerkgebouwen: hij mocht dan de opening verrichten en een passende toespraak of preek houden. Zo onderhield hij zijn banden met het 'grondvlak'.

Verschillen aan de TS

Al vrij gauw na de opening van de 'School der Kerken' kwam de eensgezindheid onder druk te staan. Niet dat er geen wezenlijke overeenstemming was over het gereformeerde-confessioneel karakter van de School - er kwamen nieuwe uitgaven tot stand van de Dordtse Leerregels en de Heidelbergse Catechismus, het Kort Begrip. Toch bleken er verschillen en tegenstellingen te bestaan tussen De Haan en - vooral - Brummelkamp. Dat zat voor een belangrijk deel vast op botsende karakters, maar ook wel op de bevindelijkheid van De Haan tegenover het vrije dogmatische en meer rationele denken van Brummelkamp, wat ook te horen was in diens eigentijdse taalgebruik! De lijnen liepen langs begrippen als behoudend en vooruitstrevend. Meer dan eens kozen studenten partij - wat kon uitlopen op gescheiden optrekken bij preekbeurten van de docent

of de student. Of ook wel op weglopen uit de kerkdienst waarin 'de andere partij' de dienst uitmaakte. Het rommelde in Kampen.

De Haan begon te klagen: zijn lessen waren zo geroosterd dat ze vaak vroeg in de ochtend plaats vonden - om 8 uur bijvoorbeeld - en dan kwam menig student niet opdagen. Bovendien nam de gezondheid van De Haan sterk af, wat aan het licht kwam bij evenwichtsstoornissen. Daarop besloot de synode van Hoogeveen-1860 om aan T.F. de Haan eervol emeritaat te verlenen - hij was toen 69 jaar.

Emeritus, toch zoveel mogelijk actief

Emeritus-docent De Haan maakte na 1860 persoonlijk veel tegenslagen mee; vooral zijn psychische gesteldheid was wankel, hij kreeg weer met depressiviteit te maken die soms leidde tot geloofstwijfels. Zijn lichamelijke conditie verzwakte ook, zodat zijn woorden niet meer goed overkwamen tijdens een dienst of vergadering. Wat hij nog wel wilde kreeg hij gedaan: het kwam in 1862 tot de heruitgave van het (bij gereformeerde theologen zeer bekende) dogmatische 'handboek' Kern der christelyke leere, dat is de waarheden van den hervormden godsdienst eenvoudig ter neder gestelt, en met de oefening der waere godsaligheid aangedrongen, geschreven door Aegidius Francken (Dordrecht, 1713). De Haans uitgave voorzag - ondanks de leeftijd van het boekwerk - in een vrij grote vraag: enkele keren werd een volgende druk uitge-

geven. Maar het bleef tenslotte wel een dogmatiek met een begin 18de-eeuwse actualiteit. Uiteindelijk kregen de Gereformeerde Kerken weer een nieuw handboek toen de Kamper docent dr. Herman Bavinck vanaf 1895 zijn Gereformeerde Dogmatiek presenteerde.

Bavinck gereformeerde dogmatiek

Tjamme Foppes de Haan overleed in Kampen op 28 maart 1868 aan de gevolgen van een beroerte die hem enkele dagen eerder had getroffen. Om hem goed te typeren willen we een paar dingen opmerken.

De Haan had een enorme talenknobbel; het onderwijs daarin vroeg veel energie van hem. Hij bleef zijn leven lang een theoloog met een (te) sterke conservatieve inslag. Hij was zelf niet in staat veel vernieuwing te brengen in het theologisch onderwijs. Maar toch zullen we hem mogen eren als een instrument in Gods Hand; hij zocht naar een goede weg om jonge mannen te 'kweken' die in het gereformeerde spoor verder zouden trekken. ■

het rommelde in Kampen

Aegidius Francken
www.rijksmuseum.nl

Siske van
Oostrum

LEEUWARDEN NEEMT AFSCHIED VAN DS. PETER COLIJN

Zeven jaar geleden werd dominee Colijn (nu 42 jaar oud) door de gemeente van Leeuwarden beroepen. Hij stond toen in Zaltbommel. Groot was de vreugde toen hij dit beroep aannam. Nu moest Leeuwarden weer afscheid van hem nemen, daar hij het beroep naar Rotterdam-Delfshaven heeft aangenomen.

Op zaterdag 9 en zondag 10 juli werd dit afscheid op gepaste wijze gevierd. Achter de schermen werd flink gewerkt om dit stijlvol te laten gebeuren.

Intensief

Twee mooie beroepen kreeg dominee Peter Colijn, namelijk naar Kampen-Noord en naar Rotterdam-Delfshaven. Of eigenlijk drie, als je alle reacties vanuit Leeuwarden ook als een 'beroep' mag zien.

Colijn gunt ons graag een kijkje achter de schermen in het proces waardoor hij tot een verantwoorde beslissing kwam. Hij en zijn vrouw Lucie zeggen: 'We hebben deze periode als intensief ervaren. Er gingen allerlei gedachten en gevoelens in ons om. Kennismaken in Kampen-Noord en Rotterdam-Delfshaven kostte daarnaast ook echt tijd. Reistijd, gesprekstijd. Ook telefonisch en per mail was er veel om te bespreken. Hoe weeg je dan één en ander af? Hoe hoor je de stem van de Herder?

Bruisende stad

Allereerst was er nog genoeg werk in Leeuwarden, waarvoor veel draagvlak bestond. Dat was fijn om te ervaren. Dan lag er een beroep uit Delfshaven. De grote meerderheid van die gemeente

bestaat uit twintigers en dertigers. Dat geeft veel levendigheid en dynamiek. Het opleidingsniveau is er hoog. De kerk is losjes georganiseerd. De leefomgeving is totaal anders dan hier. Autochtonen zijn duidelijk in de minderheid. Het verkeer is druk en er is weinig 'groen'. Alle gemeenteleden wonen op loop- en fietsafstand van elkaar. Het grondgebied van andere GKv's in de stad is dichtbij. Tegelijk is Rotterdam een bruisende stad waar veel te zien en te beleven is. En het is een sterk geseceulariseerde omgeving.

Talentvol

De gemeente in Kampen-Noord is vol talenten en goed georganiseerd. Alle generaties zijn er vertegenwoordigd. Qua liturgie is er veel ruimte. In Kampen zijn relatief veel meer kerken dan in Leeuwarden of Rotterdam. Naast GKv Kampen-Zuid is er een CGK en een grote NGK. Je merkt aan alles dat Kampen op de biblebelt ligt. Kampen is een kleine stad met 35.000 inwoners. Kerk en pastorie liggen in een wijk die aanvoelt als een soort 'Camminghaburen' (de wijk waar Peter, Lucie en hun kinderen Sem (9), Eva (7) en Joy (4) woonden.)

Je kunt je voorstellen dat het best lastig was om de forse verschillen tussen de gemeentes en de woonomgevingen tegen elkaar af te wegen. We vroegen de gemeentes om voor ons te bidden'.

Na een paar weken was hun besluit genomen. Dominee Colijn stuurde de gemeente van Leeuwarden de volgende brief.

Geliefde broers en zussen,

We hebben het beroep naar de Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Delfshaven aangenomen. Na een hele intensieve periode van kennismaken en overwegen zijn we blij dat we duidelijkheid hebben gekregen. Die duidelijkheid ervaren we als een geschenk van God. Het betekent ook dat aan een verbintenis na 7 jaren een einde gaat komen. We kunnen ons goed voorstellen dat deze beslissing emoties oproept. Naderend afscheid bepaalt je bij wat goed was. Wat je voor elkaar hebt betekend. Speciale en bijzondere momenten komen boven. Misschien helpt het om te zeggen: niemand pakt deze mooie herinneringen af! En vooral ook: goede ervaringen hangen uiteindelijk niet van mensen af, maar van onze God, die ze geeft. En Hij blijft. Trouwens – een naderend vertrek bepaalt je ook bij wat je gemist hebt, of wat zeer deed. Mijn werk hier was niet volmaakt, en daar ben ik me van bewust. Wat ik persoonlijk erg jammer vind, is dat een eind gaat komen aan heel veel goede contacten en pastorale relaties. Mensen hebben me hun levensverhaal toevertrouwd. We hebben bijzondere momenten gedeeld. Kruispunten van het leven hebben we samen beleefd. Rond geboorte en rond sterven; in de bijzondere trajecten naar belijdenis-doen. Het feest van een trouwerij. En zoveel meer... Dat straks allemaal loslaten doet me pijn. Tenslotte is het misschien goed om te zeggen dat het aannemen van een beroep naar elders niet betekent: het werk hier is klaar, ik kan wel gaan. Het is ook iets anders dan zeggen: ik had hier niet meer verder kunnen werken. Nee, het werk is hier niet klaar. En ja, ik voelde me gedragen door jullie als gemeente om hier verder te werken. Ik verheug me erop dat we nog een paar maanden met elkaar op zullen lopen. Van mijn kant zal ik er mijn best voor doen om het werk hier goed af te ronden.

Met hartelijke groet, Peter en Lucie Colijn.

Vervolg

Voor Leeuwarden brak er een tijd van afscheid nemen aan, en een periode van

bezinning op het vervolg. Kerkelijk werkster Sijgje Dijkstra kreeg gelukkig een vast contract en zij zet haar beste beentje voor om het vervolgproces samen met kerkenraad en gemeente in goede banen te leiden. De eerste stappen om tot het aantrekken van een nieuwe predikant te komen, zijn al gezet.

Badminton

Op zaterdag 9 juli werd afscheid genomen met het 'pluimfestival', een soort gemeente-picknick met voor elk wat wils. Er was een wedstrijd taart bakken en er kon van een heerlijke BBQ genoten worden. Pluim verwijst met een knip-oog naar de favoriete sport van Peter, namelijk badminton. Als ludiek cadeau ontving hij talloze badmintonsetjes om ook in zijn nieuwe woon- en werkplaats aan ons herinnerd te blijven. De kinderen genoten van het springkussen en de lekkere ijsjes. Helaas gooide de regen wat roet in het eten maar dat mocht de pret niet drukken.

Zondag 10 juli was het afscheid in de Morgenster, de kerk van de gemeente die dominee Colijn zeven jaar gediend heeft. Het thema was 'afscheid'. Centraal stond het afscheid van de profeet Elia. Ondanks het nemen van afscheid mogen we weten dat Gods werk door gaat en dat Hij werkracht, daadkracht en energie aan een ieder van ons geeft, om de weg van Zijn koninkrijk te banen.

Drie jonge zussen in het geloof brachten een wonderschone zegenbede voor het vertrekkende predikantspaar ten gehore. Iedereen zat met ingehouden adem te luisteren en na afloop verzuchten velen zachtjes 'wat was dit mooi'. Applaus kon dan ook niet uitblijven.

Zeven jaar mocht Colijn onze gemeente dienen. Met een glimlach merkte hij op dat we dit zelf als zeven vette of als zeven magere jaren kunnen bestempelen. Het antwoord zal vooral zeven vette jaren zijn, omdat er mooie dingen tot stand zijn gekomen, dankzij onze hemelse God en Vader in wiens dienst Peter mag staan, of het nu in Leeuwarden is of in Rotterdam-Delfshaven. ■

Foto's: Pieter Groen

Janny Kremer-Staal

OPEN OVER MIJN AUTISME

Een tijdje geleden las ik *Op mezelf*, een prachtig boek van een auteur, die mij tot nu toe onbekend was. Het boek werd mij door anderen aanbevolen en omdat ik het zo mooi vond, werd ik nieuwsgierig naar de auteur, Dineke Arends.

Dineke is 31 jaar oud, getrouwd met Jos en samen hebben ze drie zoons van 9, 7 en 5 jaar oud. Het gezin woont in Assen en ze zijn lid van de GKv Kloosterveen. Dineke werkt part-time bij de provincie Drenthe.

Wat voor werk doe je en wat zijn je hobby's?

'Bij de provincie werk ik in het subsidieteam. Ik houd mij voornamelijk bezig met cultuursubsidies, wat heel breed is. Van theater en beeldende kunst tot het restaureren van een monumentale boerderij. Ik heb het bij de provincie ontzettend naar mijn zin, ook omdat ik in een heel sociaal en gezellig team werk. Naast mijn werk zijn er veel andere dingen die ik leuk vind. Ik houd van koken en bakken, ook samen met de kinderen, het maken van encaustic art, een schildertechniek waarbij je gebruik maakt van verhitte gekleurde was, en van lekker de natuur in gaan. Verder houd ik vooral van schrijven; korte en lange verhalen en schrijven op mijn blog www.uitdedop.wordpress.com. En samen met Jos geef ik leiding aan een bijbelstudiekring en zijn we coaches voor de catecheten.'

Dat je van schrijven houdt heb ik begrepen. Je hebt een prachtig boek geschreven. Waarom heb je het geschreven?

'Ik wilde graag een boek schrijven dat ik zelf zou willen lezen. Een intelligente, christelijke roman over de wereld van vandaag. Geen zoetsappig verhaal met pasklare antwoorden. En ook geen boek dat heel ernstig zware thematiek behandelt. Maar juist een boek dat lichtvoetig de grote thema's achter het alledaagse belicht.'

Zijn dit soorten boeken er niet, of niet genoeg?

'Nee, ik vind dat er niet veel van dergelijke boeken te vinden zijn. Als je kijkt naar christelijke fictie dan bestaat de markt grotendeels uit Amerikaanse romans. Die hebben vaak best een mooi verhaal, maar ook een hoog hap-slikweg-gehalte. Ze zijn geschreven voor een breed publiek dat zich gemakkelijk in de hoofdpersoon herkent. De thematiek – vaak zoiets als vergeving of in het reine komen met jezelf en je verleden – ligt er behoorlijk dik bovenop. De

laatste tijd wordt er wel iets meer Nederlandse christelijke literatuur geschreven. Daar ben ik best enthousiast over, maar tegelijkertijd vind ik die boeken dan weer vrij zwaar op de hand. Mijn eigen boek *Op Mezelf* is ondanks de thematiek een vrij 'vrolijk' boek.'

Dat is waar, bij het lezen schoot ik regelmatig in de lach. Er zit veel humor in. Maar het gaat over een vrij zwaar thema. Waarom autisme als onderwerp?

'Dit verhaal droeg ik al heel lang met me mee en ik vond dat het publiek verdiende. Ik ben zelf autistisch. Mijn diagnose is het syndroom van Asperger, al wordt deze diagnose tegenwoordig niet meer gegeven. Nu heet alles (klassiek autisme, Asperger en PDD-NOS) Austisme Spectrum Stoornis. Ik ben er een groot voorstander van dat deze indeling opgeheven is. Zelfs de meeste psychiaters weten het verschil tussen die drie niet precies. Verder werd vaak de indruk gewekt dat er een gradatie was tussen de verschillende types, dat klassiek autisme erger is dan Asperger en dat PDD-NOS wat minder erg is. Dat is onzin. De namen zeiden alleen iets over het aantal autistische kenmerken dat iemand heeft. Maar iemand kan van weinig kenmerken heel veel last hebben, terwijl een ander goed kan leven met veel autistische kenmerken. Ik ben heel open over mijn autisme en ik heb gemerkt dat dit verhelderend is voor mensen. Dat het hen helpt een realistisch beeld van autisme te vormen en niet te blijven hangen in extremen. Dit betere beeld wilde ik voor een breder publiek

bereiken met Op Mezelf. Dat is één van de doelen van het boek. Toch is het geen boek over autisme, maar een gewoon boek met een autistische hoofdpersoon. Dat ik dit boek heb kunnen schrijven, als het ware van binnenuit, komt

natuurlijk omdat ikzelf de diagnose autisme heb gekregen. Nu is autisme bepaald niet alleen maar kommer en kwel, het leidt in het boek, en in mijn leven, ook vaak tot humoristische situaties en observaties.'

Wat is de invloed van autisme op je dagelijks leven? Kun je een voorbeeld geven?

'Enerzijds speelt het een grote rol. Ik merk dat ik dingen anders beleef, dat zintuiglijke prikkels voor mij sterker zijn dan voor anderen. Ik neem heel veel informatie op, maar ik verwerk het langzamer. Aan het eind van de dag zit mijn filter als het ware verstopt en kan het een poosje duren voor een vraag, ook een eenvoudige vraag, er doorheen gezakt is. Dat kan raar overkomen. Om een voorbeeld te geven: iemand vraagt of ik bosvruchtenthee wil. Dan is het heel lang stil en zeg ik eindelijk: "Ja hoor, prima". Al die tijd heb ik niet gebruikt om een keuze uit verschillende smaken thee te maken, maar heb ik nodig om de vraag überhaupt te horen. Brain fog (hersennmist), noemen ze dat, iets wat bij autisme, maar ook bij andere aandoeningen voorkomt. Als ik overprikkeld raak word ik heel onhandig en verstrooid. Dat werkt soms allerlei kleine en grotere rampen in de hand waardoor ik nog meer overprikkeld raak. Maar anderzijds ben ik blij dat ik nu, sinds zeven jaar, weet dat ik autisme heb. Daardoor kan ik dingen relativeren in plaats van het mezelf verschrikkelijk kwalijk te nemen.'

Hoe gaan mensen in je omgeving ermee om?

'Omdat ik heel open ben over mijn autisme, krijg ik bijna nooit vervelende reacties. Ik probeer op tijd aan te geven waar ik tegenaanloop en dan willen mensen graag een beetje rekening met me houden. Mensen bij wie ik me veilig voel, vraag ik verduidelijking, bijvoorbeeld over sociale situaties. Dankzij mijn intelligentie kan ik veel compenseren, hoewel dat wel veel energie kost. Daardoor kan ik dingen doen die voor andere autisten niet zijn weggelegd. Toch zorgt dat er soms voor dat ik word overschat. Ik had bijvoorbeeld eens bij iemand van de kerk aangegeven of ze mij zaterdag wilde bellen als er op zondag dingen echt radicaal anders zouden gaan. Dat beloofde ze. Tot ik op een keer aankwam bij de kerk en de ramen

geblindeerd waren. Er was allerlei gekleurde verlichting en de muziek was veel harder. Dit alles in het kader van een jeugddienst. Ik raakte helemaal over mijn toeren en ben weer naar huis gegaan, maar vond het erg jammer. Rationeel gezien zouden al die uiterlijke veranderingen in de kerk niets moeten uitmaken, maar zo werkt het bij mij gewoon niet. Wanneer ik van tevoren geweten had wat ik kon verwachten had ik waarschijnlijk gewoon van de dienst kunnen genieten en had niet in één keer mijn hele filter van die dag vol gezeten.'

Een laatste vraag, maar mijns inziens de belangrijkste. Welke rol speelt God, je geloof en de kerk in je leven?

'God speelt een heel belangrijke rol in mijn leven. Voor mij is Hij als het ware de bodem onder mijn bestaan. Mijn diepste motivatie is: zorgen dat ik leef naar zijn wil en zijn plan. Ik ervaar echt Gods zorg en liefde voor mij in mijn dagelijks leven. Getuigen over Hem naar mensen die niet geloven is een verlangen van mij. Iets wat nog wel eens strijdt met mijn autistische verlangens om niemand anders te spreken dan alleen mijn gezin. De kerk is ook belangrijk voor me. Dat zou de plaats moeten zijn waar ik mijn broers en zussen ontmoet en het belangrijkste in mijn leven kan delen. Ik ben ongeveer anderhalf jaar geleden overgegaan van een evangelische gemeente naar een vrijgemaakte kerk, maar ik moet zeggen dat ik de gemeenschap daar nog niet zo ervaar. Dat vind ik erg jammer en ook een gemis, maar dat kan deels aan mijn autisme liggen. Ik hoop dat dit nog gaat veranderen.'

Classis Assen

Kort verslag vergadering 12 mei te Assen-Marsdijk

Moderamen: preses: ds. Leefftink, scriba: ds. Soepenbergh, assessor: ds. Kramer. Opening door Br. A. Schenkel van de samenroepende kerk te Assen-Kloosterveen. Hij leest uit Spr. 8. We zingen Ps. 134:1-3. Ds. C.P. Hamstra vertelt dat Kloosterveen een nieuwe missie heeft: 'Wij zijn een gastvrije en eigentijdse kerk, levend vanuit Gods liefde en wij willen Jezus volgen vanuit ons hart. We kijken in liefde naar elkaar en dat houdt ook in dat we na de zomer gaan kijken of en hoe we de huiskringen (gedeeltelijk) weer gaan husselen in de hoop dat op die manier leden van minder goed lopende huiskringen kunnen aansluiten bij andere kringen'.

Ds. R.F. Telgenhof heeft het beroep naar Assen-Kloosterveen aangenomen. Hij treedt per 1 aug. in dienst en doet 4 sept. intrede. Er dient een afvaardiging van Roden (naburige kerk) naar de intrededienst te gaan. Ds. C.P. Hamstra heeft een beroep aangenomen naar Arnhem (per 1 mei) en heeft bedankt voor Assen-Kloosterveen en Groningen Oost. Een officieel bericht daarover is ontvangen, maar de classis hoeft geen actie

te ondernemen.

Ds. Kramer geeft als deputaat kerkelijke rechtspraak (voorheen art. 31 appenzaken) daar een korte presentatie over, ook over het nieuwe voorstel. Hij beantwoordt enkele vragen. Het voorstel wordt goedgekeurd, per 12 mei 2016 gaat deze nieuwe classicale regeling in. Het adres van het deputaatschap zal in het Handboek voor de kerken vermeld worden, waar nu alleen namen staan.

De notulen van 11 februari worden na een kleine wijziging vastgesteld. Voor de begeleiding van br. F. Folkerts is geen officiële regeling; we hebben alleen de regeling preekbevoegdheid. De begeleider, ds. Haviga zal jaarlijks een kort verslag naar de classis sturen.

De afgevaardigden naar de classis van de CGK hebben een goede vergadering gehad. De vacante Bethelgemeente krijgt ondersteuning van Steenwijk. Ze kunnen zelf geen dominee meer beroepen. We nodigen de CGK uit voor onze 8 septembervergadering, waarin het beroepbaarstellend onderzoek van Tom Waalewijn aan de orde zal zijn. Dat betreft een extra vergadering speciaal hiervoor, met een voortzetting op 15 september voor de overige zaken.

Er zijn voldoende namen voorge-

dragen voor de PS Noord. De secretaris zal aan br. Y. Siegers (secr. PS) doorgeven dat naar de PS Noord zijn afgevaardigd: ds. J.E. Kramer, ds. G.O. Sander, br. A. van den Berg en br. T.A.G. Bakker. Evt. ds. L.E. Leefftink mocht ds. Sander onverhoopt niet kunnen en br. W. Schaay als één v.d. ouderlingen niet kan.

Ds. H. Boersma heeft gevraagd om een tweede verlenging van zijn beroepbaarstelling die 1 mei 2015 afliep. Die wordt verleend, maar is slechts gekoppeld aan de twee gemeentes waar contacten mee zijn. Roden vraagt advies over gasten aan het HA. Een gesprek volgt. Roden bedankt voor alle geleverde bijdragen. Het visitatierapport van Assen-Kloosterveen wordt besproken. Kloosterveen werkt aan een huiskringbode over sterkere huwelijken. Ds. Plug vraagt zich af waarom de visitatierapporten vertrouwelijk zijn en we dus 'in comité' gaan bij de bespreking ervan. Wordt later nog eens besproken.

Bij de Speciale Visitatoren Misbruik in Pastorale Relaties treedt ds. van Wijnen af en ds. Groeneveld wil aftreden in 2017. Verder komen nog enkele aftredingen en vacatures aan de orde. Ds. Leefftink gaat voor in dankgebed en sluit de vergadering.

Bart Sikkema op Papoea Nieuw Guinea

lezing in huiskamersfeer

Vorig jaar november ben ik op het zendingsveld van Papoea Nieuw Guinea geweest, waar mijn zus Marjan al vijf jaar voor Wycliffe

bible translators werkt. Ze woont met haar man in Ukarumpa, de meest ruige provincie van PNG: Voor we gingen slapen kreeg ik een honkbalknuppel en een busje peperspray mee om evt. indringers te verjagen, en moesten alle buiten- en slaapkamerdeuren op slot. Dat was wel even wennen. Nog niet eerder had ik een wereld meegemaakt die zo verschilde van wat wij hier in het rijke Westen gewend zijn. Geweldig dat er dan toch mensen zijn die

De avondmaaltijd wordt klaarge- maakt.

daar het woord van God willen brengen.

Ik heb op Schiermonnikoog, waar ik woon, twee lezingen over mijn reis gehouden. Deze vielen zo goed in de smaak dat ik het verhaal nog eens wil vertellen, en nu in Hoogkerk, waar mijn zus en ik geboren en getogen zijn. Aan de hand van foto's zal ik over mijn reis vertellen. Iedereen is van harte welkom. De toegang is gratis, wel is er een deurcollecte voor diegenen die wat willen bijdragen aan het zendingswerk. Tot binnenkort! **Woensdag 5 oktober, 19:30 uur, Het Anker in de GKv Hoogkerk, Hoendiep 233 in Hoogkerk.**

Bart Sikkema is excursieleider op Schiermonnikoog. Hij vertelt gasten over de natuur en de geschiedenis van het eiland. Daarvoor was hij leerkracht, en ook op school vertelde hij altijd verhalen aan de kinderen.

Marjan en Bart, die audiobijbels uitdelen in de jungle.

Landelijke gebedsbijeenkomst Gereformeerd Appèl

De gezindheid van Christus in u

In 25 jaar is een groeiend aantal contacten ontstaan tussen de CGK, GKv en NGK. Op steeds meer plaatsen zijn er ook contacten met andere kerken. Hieraan willen wij in de gebedssamenkomst op vrijdag 30 september in dankbaarheid ruim aandacht geven.

Tegelijkertijd zijn deze contacten en met name de verbreding daarin, voor het Gereformeerd Appèl reden voor bezinning op de toekomst. Het Gereformeerd Appèl is voornemens de activiteiten in de huidige vorm niet voort te zetten. Dat doet het in de hoop en met de bede dat gelegde, nieuwe en toekomstige contacten met andere kerken een zaak zullen blijven van volhardend en verwachtingsvol gebed. Voorgangers: ds. K. de Vries, ds. C.M. van der Klis, dr. A. Huijgen. Muzikale leiding: dhr. Hans van Haeften. Zie ook: www.gereformeerdappel.nl of via 06-24783066.

'Mijn kleinkind heeft autisme'

Voor grootouders

Grootouders kunnen moeite en zorg ervaren bij het opgroeien en de opvoeding van hun kleinkinderen. Ouders van kinderen met een onzichtbare beperking hebben behoefte aan steun, juist van familie. Dit Koningskind organiseert op zaterdag 1 oktober een ontmoetingsdag voor grootouders van kinderen met een sociale beperking. De Steiger, Koperstraat 4, Groningen, 10:00 - 15:00 uur (incl. lunch). Informatie of aanmelden: www.ditkoningskind.nl of bel 030-2363788.

Autisme en geloof

thema-avond

Verkeerd begrepen worden en dingen anders zeggen dan je bedoelt. Wanneer je een vorm van autisme hebt, is dit de realiteit van elke dag. Hoe is het om met iemand om te gaan die autistisch is? En hoe houden we in de kerk waar veel beeldspraak, symboliek en abstracte begrippen worden gebruikt, rekening met elkaar? Dit Koningskind verzorgt op

dinsdag 4 oktober een thema-avond over autisme en geloof. U krijgt meer inzicht in de invloed van autisme op het geloofsleven. U krijgt suggesties hoe er in kerkdiensten en in Bijbelstudie rekening mee gehouden kan worden. Voor ambtsdragers, gemeenteleden, leerkrachten, catecheten, familie en vrienden van mensen met autisme. Van 20.00 - 22.00 uur (vanaf 19.45 staat de koffie klaar) in CGK De Rank, Pottebakkerstraat 4, Winschoten. Dit Koningskind, 030-2363788. Of stuur een mail naar info@ditkoningskind.nl.

Een christelijke wereldbeschouwing

Open colleges aan de Rijksuniversiteit Groningen

Prof. Dr. H. van den Belt geeft dit seizoen een 'open college' voor studenten en geïnteresseerde toehoorders over 'Een christelijke wereldbeschouwing: geschiedenis en relevantie.' Na een historische inleiding en kennismaking met het concept 'wereldbeschouwing' a.d.h.v. theologen James Orr en Herman Bavinck behandelt de cursus enkele thema's uit de christelijke traditie en de verwerking daarvan in de gereformeerde theologie. Het gaat hierbij om een duiding in de historische context en om de beantwoording van de vraag naar de mogelijke relevantie van deze thema's voor een christelijk perspectief op de natuur, de geschiedenis en de mens. De geloofsbelijdenis van Nicea fungeert

als 'aangever' van de thema's. De verwerking in de gereformeerde theologie zal behandeld worden a.d.h.v. teksten uit de belijdenissen van de zestiende en zeventiende eeuw en vanuit de Institutie van Calvijn. Op de donderdagavonden 20 okt, 10 nov, 1 dec, 22 dec, 12 jan, 2 febr, 23 febr, 16 mrt van 19:15-21:00 uur. Faculteit godgeleerdheid en godsdienstwetenschap, Oude Boteringestraat 38, Groningen. Kosten: € 150,00. Inschrijven: <http://www.rug.nl/ocasys/ggw/vak/show?code=THB123-CW>, <http://www.rug.nl/ggw/education/opencourses/>

25e Landelijke gebedssamenkomst Gereformeerd Appèl

Vrijdag 30 september 2016

'De gezindheid van Christus in u'

voorgangers: ds. K. de Vries, dr. A. Huijgen, ds. M. van der Klis

programma:

19.30 uur	Ontvangst
20.00 uur	Gebedssamenkomst
21.30 uur	Presentatie jubileumbundel

muzikale leiding:

Hans van Haeften

plaats:

kerkgebouw 'De Lichtkring', Amersfoort, Laan naar Emiclaer 1

Routebeschrijving:

- Per auto: vanaf A1 afrit 13, afslag Amersfoort-Noord. Borden Kattenbroek volgen. Vervolgens komt u op de Laan naar Emiclaer, die u geheel uitrijdt. Daar bevindt zich 'De Lichtkring'.
- Per trein: stap uit op station Amersfoort-Schothorst. Neem daar bus 5.

Info: www.gereformeerdappel.nl of tel. 06-24 78 30 66

• betrokken • persoonlijk • vertrouwd

SWITTERS TERPSTRA
Steenhouwers sinds 1840

Osloweg 129 • 9723 BK Groningen • T 050 - 54 22 486
www.magmanet.nl

**Al 40 jaar een begrip als
het om keukens gaat.**

**Balkengracht 12
9405 CG ASSEN
0592-314888**

www.oudmankeukens.nl

**Wij zijn er voor u als
u ons nodig heeft.
Voor, tijdens en na
de uitvaart.**

We zijn 24 uur per dag bereikbaar
op **0800 - 023 05 50**. Ook als u niet
bij ons verzekerd bent.

Als u wilt vertellen wij u tijdens een
persoonlijk gesprek meer over de
mogelijkheden van een uitvaart.
Ook kunnen wij u adviseren bij het
vastleggen van uw wensen. Bel ons
gerust voor een afspraak (kosteloos).

www.monuta.nl

Monuta

De steun bij iedere uitvaart.

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat
daar bij hoort, zoals ruimtes voor kinder-
opvang, doopvonten, kanselbijbels en
orgels. Donatus is een betrokken specialist.
Klein genoeg om u persoonlijk van dienst
te zijn. Groot genoeg om uw verzekerings-
belangen aan toe te vertrouwen. Samen
met u zorgen we ervoor dat wat waardevol
is, behouden blijft voor onze kinderen en
hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700